

“Al 68 es van trencar tots els dics de contenció”

El Maig del 68 alemany va començar amb el francès el neguit d'alliberament i també de divertir-se en la protesta. Però, a diferència del parisenc, la revolta va tenir dos màrtirs: Benno Ohnesorg, estudiant berlinès mort per la policia en una manifestació contra el xa de Pèrsia, i Rudi Dutschke, màxim líder de la revolta, mort l'any 1979 a conseqüència de l'atemptat patit l'abril del 68. Aquests dos fets van tennir d'amargar la revolta, especialment a Berlín, la ciutat partida pel mur.

—La revolta alemanya, ho era contra el sistema, en general, o contra la generació dels pares, la de l'Alemanya destrossada pel nazisme i la guerra.

—Bé, primer de tot, m'agradaria deixar clar que l'any 68 és més que res un símbol. Tan important com parlar de la revolta és parlar dels preparatius per a la revolta. En el nostre cas, ens hem de remuntar a finals del 50. Es diu que s'havia acabat amb el feixisme, però molts dels membres del govern de Konrad Adenauer eren antics nazis. I es parlava de tenir armament nuclear a la Bundeswehr. En aquest context, es va formar el primer moviment antinuclear; allà va néixer la nostra revista, *Das Argument*, l'any 1959. Nou anys després, el que havia estat una revista nascuda en un grup antinuclear havia esdevingut una revista polític-social que tocava tots els temes que per als estudiants d'aleshores tenien alguna significació. Des de les teories sobre el feixisme fins a tercer món, sexualitat, mitjans de comunicació i manipulació. Quan el moviment estudiantil va esdevenir un moviment social hi havia ja un cercle que n'havia preparat el terreny, si més no en l'aspecte teòric. El 68 va ser un any simbòlic, marcat pels esclats de París, però rere el qual hi havia una

Wolfgang Fritz Haug (Esslingen, 1936), fundador de la revista filosòfico-política *Das Argument*, diferencia com va ser la revolta al Frankfurt d'Adorno i al Berlín de Dutschke i recorda les dificultats de ser marxista en un país escindit per la Guerra Freda.

preparació. No només a Europa, també als Estats Units.

—L'esclat aquí va ser la mort de Ohnesorg. Allà es va veure clar que no tot era festa, hi havia un mort.

—Sí, però hi havia com a mínim un precedent violent. L'any 1965 hi havia hagut els primers esclats de violència que van prendre la policia totalment per sorpresa. Va ser amb motiu de la visita de (Moïse Kapenda) Tshombé, el corrupte polític congolès i assassí de (Patrice) Lumumba, el primer ministre de la República Democràtica del Congo independent. El govern el va rebre amb honors i els estudiants es van revoltar. Va ser una primera manifestació en forma de revolta social, que d'alguna manera copiava models dels Estats Units. No van caure del cel, havíem copiat esquemes de l'altre cantó del món. Hi havia una bona comunicació del món universitari berlinès amb Marcuse. Dos anys després, el 1967, el desencadenant va ser la visita del dictador imposat per la CIA a Teheran, el xa de Pèrsia. El xa visitava

Berlín i de nou era rebut amb honors. Perquè pogués anar tranquil a l'òpera, la policia va establir un cordó de protecció. Hi va haver una manifestació, un jove estudiant va morir a trets de la policia. I aquí es van trencar tots els dics de contenció.

—Vostè era a Berlín, aleshores. Com ho va viure?

—Jo era assistent a la universitat, en Filosofia, tenia el meu primer cotxe, un Opel Kadett blau, i a l'antena hi vaig penjar una cinta negra en senyal de dol per aquell estudiant. Anava conduint i de cop un taxi em talla i se'm para al davant, em va amenaçar. Va ser un xoc, per un home jove acabat de doctorar, com jo, que se't pari un taxista i et digui: "Per què no estudies de debò" o "Per què no marxes a l'est?" Així ens veia la resta de la societat.

—Aquesta seria una de les diferències respecte a França, el trencament social. Potser això fa que la revolta francesa tingués una vessant més festiva, a més de reivindicativa.

—Evidentment, els francesos ens havien robat tot el protagonisme perquè ho van escenificar prou bé. França es el país d'Europa que inicia les revolucions. Per aprendre com funcionen les revolucions s'ha d'aprendre francès, ells en són els dominants. Nosaltres, els alemanys, ho som per les guerres que hem desencadenat. A França, de fa segles, es desenvolupen els moviments polítics més importants. Quan dic que ens van robar el protagonisme és, evidentment, irònic, perquè van dur a terme un moviment extraordinari. Aquí no hi va haver una revolta treballadora, però el cert és que un any

després d'això hi havia, segons una enquesta, més joves treballadors que coneguessin el nom de Rudi Dutschke que el del canceller. Alguna cosa havia passat, ni que fos amb cert retard.

—Vostè va formar part del grup dels teòrics, no dels activistes.

—Tenia més de trenta anys, potser no encaixava ben bé dins el moviment que tenia com a lema: “No confiïs en ningú per damunt dels 30 anys.” Era realment un moviment per a joves. Va ser un gran moviment anarquista, no d'acord al model de l'anarcosindicalisme espanyol, sinó més aviat en forma de gran *happening* o aixecament de milers i milers de joves, molts d'ells de classe mitjana burgesa, que van esdevenir públic i actors d'un gran esdeveniment. No hi havia una gran experiència històrica, sinó més aviat una disposició a demanar-se en força creixent en quina mena de societat estem vivint. *Das Argument* va sortir amb una tirada de 700 exemplars i al 1969 havia arribat als 25.000. A finals del 1970 vam

tornar a la realitat en aquesta mena de publicacions, uns 2.000 exemplars. Així vam continuar.

—A més d'un teòric, vostè era marxista, una cosa una mica estranya en un país partit pel teló d'acer.

—A Alemanya ser marxista no era el més corrent del món, sobretot a l'oest. La generació anterior de marxistes havia estat assassinada als camps de concentració, pensí que els nazis van matar uns 150.000 treballadors políticament compromesos. I els supervivents que van tornar tenien un pensament polític que no encaixava amb els temps que corrien. Era difícil improvisar una nova generació de marxistes. El pare tornava de la guerra després de passar per un camp de presoners i la mare era l'encarregada de pujar els fills. Aquest va ser el model típic alemany de postguerra. La mare treballa, el pare en canvi torna fracassat, sense autoritat davant els fills, i després d'haver après uns models de disciplina que no tenen res a veure amb la societat actual. No podíem aprendre d'aquella generació. Vam haver de recórrer als llibres i altres testimonis. He esmentat Marcuse, però a més vam muntar una organització formada per set branques estudiantils o sindicals on convidàvem intel·lectuals d'arreu del món. Es van formar dos grups, els estudiosos i els qui van passar a la il·legalitat, perquè la democràcia se'ls feia petita. Ells volien anar directament a la guerrilla.

—Va ser també el germen per a organitzacions terroristes.

—La RAF va ser la més coneguda, però no l'única. Ulrike Meinhof va ser per a mi una mena de mare política. Era una persona molt diferent als seus companys homes dins l'organització, que mantenien una mena de rivalitat entre ells. Meinhof era una persona molt maternal, encara noto un corrent de calidesa quan penso en ella que no quadra amb la seva trajectòria posterior. Al marge de Meinhof, el cas és que jo em vaig fer marxista com a reacció a aquella branca il·legal. Volia una resposta científica a la pregunta per què no funciona bé aquesta societat. Volia investigar en la història de la classe treballadora i la seva revolució.

“Es van formar dos grups, els estudiosos i els qui van passar a la il·legalitat”

“Quan el moviment estudiantil va esdevenir un moviment social hi havia ja un cercle que n’havia preparat el terreny.”

GEMMA C. SERRA

Vaig estudiar Marx per poder argumentar per què és errat refugiar-se en la il·legalitat. Va sorgir un triangle de neomarxismes entre Berlín, Frankfurt i Marburg.

—**Berlín i Frankfurt van ser dues capitals ben diferenciades del Maig del 68.**

—Frankfurt estava totalment agrupada entorn Adorno, el revolucionari teòric. Allà era també Habermas, aleshores un marxista. Adorno tenia un concepte esotèric del marxisme o més aviat un postmarxisme, marcat per l'experiència apresada dels dos grans totalitarismes, el soviètic i l'americà. Per Adorno, l'*American Way of Life* era una perspectiva totalitarista. Hi veia dos descarrilaments: el de la

burguesia i el del proletariat. A això se sumava que ell era jueu, emigrant, cosa que a Alemanya no deixa de ser perillós. Adorno va marcar l'ambient de Frankfurt amb la seva teoria a mig camí entre Marx, Hegel i Freud. No va ser una casualitat que la seva influència inicial degenerés en confrontació amb els més radicals. Va ser precisament a Frankfurt on les estudiants se li van plantar ensenyant els pits, per provocar-lo.

—**A Frankfurt hi va haver aquesta mena de *happening* revolucionari, alternat amb la teoria, mentre que a Berlín li va correspondre la part dels atemptats, els morts.**

—A Berlín la confrontació amb la realitat era constant. De la divisió

després de la guerra en els seus quatre sectors s'havia passat a la construcció del mur (l'any 1961). Molts berlinesos havien perdut la fe en els aliats americans. Malgrat tot, hi havia un intercanvi intel·lectual continu, si el volies. Vaig arribar a Berlín el 1966 amb certes idees romàntiques i vaig anar al teatre, a l'altre cantó. Els estudiants de l'oest sí que podíem passar a l'est, amb visats d'un dia. A la inversa això no funcionava. Vaig anar al teatre i vaig veure Brecht, va ser una aparició, vaig quedar enlluernat.

—**Què el va enlluernar i què va rebutjar, del que va veure a l'altre canto del mur.**

—A Alemanya, el comunisme té molt a veure amb el SED (Ministeri de Seguretat de la República Democràtica Alemanya, la RDA). L'únic que puc dir és que l'experiència d'un jove intel·lectual com jo a la RDA va ser abominable. Va ser la mort espiritual. Alguns es van quedar en aquest rebuig, però nosaltres ens vam posar a estudiar la història per comprovar que la RDA era el fracàs de tot intent democràtic. Per a nosaltres era inacceptable, però ho criticàvem des de la perspectiva marxista. He publicat a molts països d'arreu del món, però a la RDA era persona *non grata*. Ara sóc membre del partit L'Esquerra —fusió de postcomunistes de l'Est i dissidència socialdemòcrata—. N'estic molt content, perquè l'existència d'aquest partit vol dir que s'ha superat l'estigma de la RDA.

—**També és membre d'Attac. Creu possible una nova revolta, sigui a la França de Nicolas Sarkozy o a l'Alemanya d'Angela Merkel?**

—Una cosa així passa cada cent anys. Falta molt de temps i a més no es donen les condicions. Perquè esclati un pantà primer ha d'estar ple a vessar, s'hi ha de generar una onada d'energia incontenible i aquesta ha de trobar-se tancades totes les portes. No té res a veure amb ells, Sarkozy o Merkel. El problema és que el pantà té possibilitats de sortida, l'energia que es genera dins el pantà té vies de sortida. Per tant, no hi ha una necessitat d'esclatar.

Gemma C. Serra